herpy

MASKGRODDJUR

Aqua Ize Caecilian

Schistometopum thomense

Schistometopum thomense är ett benlöst, grävande maskgroddjur som bara lever på São Tomé och den lilla grannön Ilhéu das Rolas i Guineabukten. Det är ofta klart gult, föder levande, färdigutvecklade ungar och är ett av de få maskgroddjur som har fötts upp i fångenskap. Skötseln handlar om djup, fuktig jord utan gödning och bekämpningsmedel.

Familj: Dermophiidae **Mild hudgift**

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**20-34 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**5-10 år**
Aktiv	**På dagen och på natten**
Levnadssätt	**Grävande**
Biotop	**Regnskog**
Hudgift	**Mild** Tvätta händerna efter kontakt och håll fingrarna borta från ögon och mun
Svårighetsgrad	**Erfaren**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**50 × 30 × 30 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**21-24 °C**
Temperatur, natt	**20-22 °C**
Luftfuktighet	**85-100 %**
Vatten	**Ingen vattenskål**
UVB	**Behövs inte**
Föda	**Insekter och maskar/sniglar**
Hålls	**Ensamma eller i grupp**

AVEL

Fortplantning	**Levandefödande**
Utveckling	**Levandefödande**
Könsmogen	**24 mån.**
Kullstorlek	**1-16 ungar**
Yngelvård	**Ingen**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Schistometopum thomense är ett långsträckt, benlöst groddjur med tvärgående hudveck, små ögon under huden och ett kilformat huvud som bryter väg genom jorden. Färgen är ofta klart gul, men en del djur har bruna fläckar, och enstaka unga djur är beige eller rosa. Djur från höglandet är större än djur från kusten: över en stigning på 1.000 höjdmeter blir djuren nästan en och en halv gång så långa och dubbelt så tunga. De största mäter omkring 34 cm, och rutans 20-34 cm är en uppskattning för vuxna djur. Hanarna har större huvud än honorna, men kroppen är lika stor hos båda könen.

Arten hör till familjen Dermophiidae. Öns maskgroddjur består av två genetiskt olika linjer, som blandas i öns mitt, och sedan 2021 räknas den ena som en egen art, *Schistometopum ephele*. Äldre uppgifter om *S. thomense* kan därför också omfatta den. Livslängden i fångenskap är inte dokumenterad, och siffran i rutan är en uppskattning.

Hudgift: hudsekretet är inte undersökt, men arten misstänks ha ett verksamt hudgift. Den gula färgen kan vara en varningsfärg, och benlösa ödlor som hålls tillsammans med arten dör inom några dagar utan yttre skador. Håll arten för sig själv, tvätta händerna före och efter hantering och rör inte vid ögon och slemhinnor efteråt.

Utbredning och livsmiljö

Schistometopum thomense finns bara på São Tomé och den lilla grannön Ilhéu das Rolas i Guineabukten. På São Tomé lever den från havsnivå till omkring 1.400 m över havet och saknas bara i de torraste delarna av norr. På grannön Príncipe har inga maskgroddjur hittats. Arten är vanlig, särskilt i bergen, där den kan vara öns vanligaste ryggradsdjur, men bekämpningsmedel i jordbruket kan ha gjort den sällsyntare på en del ställen.

> **Naturlig utbredning:** São Tomé och Príncipe.

LIVSMILJÖ

Arten lever i lös, fuktig jord och i murket trä: i regnskog, gamla kaffe- och kakaoplantager, kokosplantager och trädgårdar. I höglandet finns den framför allt längst ner i gamla, mjuka trädstubbar, där flera djur ligger tillsammans; vid 900 m över havet är jorden omkring 21 °C, medan luften är 26 °C. Klimatet är tropiskt och fuktigt, med omkring 750 mm nederbörd per år i nordost och över 2.400 mm i söder. Födan är framför allt daggmaskar och andra jordlevande smådjur. Arten tål en torr yta bättre än många andra maskgroddjur.

Skötsel

TERRARIET

Arten är landlevande och gräver, så skötseln handlar om jorden. Den hålls och föds upp i små antal, och skötseln bygger på arten själv och på andra landlevande maskgroddjur. Ett vuxet djur behöver minst 50 × 30 × 30 cm med 15-20 cm lös, fuktig jord. En låda av tjock, tät plast med ett tättslutande lock och en vikt ovanpå fungerar bra, eftersom maskgroddjur hittar varje springa, och arten klättrar i början gärna upp längs pinnar för att undersöka locket. Lufthål täcks med fint nät, så att fodermaskarna stannar kvar.

Botten ska vara lös och fri från gödning och bekämpningsmedel. Skogsjord med murket trä är lämplig; vanlig trädgårdsjord från affären innehåller ofta gödning och bekämpningsmedel och bör undvikas. Kokosfibrer ensamma kan packa ihop sig i tarmen. Jorden ska vara fuktig, men inte så blöt att man kan pressa ut vatten ur en handfull, och det får inte stå vatten i botten. Ett platt stycke bark eller trä på ytan ger ett gömställe precis under ytan. Jorden byts var 4:e-5:e månad, och djuren undersöks samtidigt.

TEMPERATUR

Dagstemperaturen är 21-24 °C och nattemperaturen 20-22 °C, vilket motsvarar jorden i artens bergsskogar. Uppvärmning behövs som regel inte i ett rum med stabil temperatur. Svängningar på mer än omkring 3 °C och snabba skiften tål den dåligt. Väljer man bottenvärme läggs en värmematta under ena änden av lådan, så att det uppstår en gradient. Ett djur som hela tiden ligger på ytan efter de första veckorna har det för varmt, för kallt, för blött eller för torrt. Vintervila behövs inte.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH SPRAYNING

Luftfuktigheten i lådan ligger på 85-100 %, eftersom jorden är fuktig. Fukten upprätthålls genom att duscha jorden och då och då vända de översta centimetrarna. Arten drar sig genast ner i jorden när den träffas av vatten, så duscha jorden och inte djuret. Den tål en torr yta bättre än andra maskgroddjur, men jorden under ska vara fuktig. Använd flaskvatten, regnvatten eller avklorerat kranvatten.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

VATTEN OCH VATTENKVALITET

Arten ska inte ha vattenskål eller vattendel. Fukten kommer från jorden, och kondens på lådans väggar räcker att dricka av. Den simmar mycket klumpigt, och djupt vatten är en drunkningsrisk. Undvik tvål, rengöringsmedel och handkräm på händer och redskap, eftersom groddjur tar upp ämnen genom huden.

LJUS OCH UVB

Arten är aktiv både dag och natt och visar sig i början ofta på ytan; efter några veckors tillvänjning ses den mer sällan. Ett särskilt ljusprogram behövs inte, och rummets vanliga dygnsrytm med 10-14 timmars ljus räcker. UVB behövs inte. Växter behövs inte.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Daggmaskar är grundfoder, och vaxmott-larver tas också. Ett vuxet djur får 10-15 små daggmaskar varannan vecka. Gräv regelbundet igenom jorden: många kvarvarande maskar betyder överutfodring eller ett djur som inte äter. Unga djur tar små maskar och tubifex, men en del av de allra minsta avvisar foder. Ett nytt djur hålls den första månaden i en liten, enkel låda där maskarna räknas in. Maskarna kan gut-loadas med kalcium- och vitaminpulver i sin jord några dagar före utfodring.

BETEENDE OCH HANTERING

S. thomense gräver omfattande gångsystem. I naturen ligger flera djur tillsammans i samma trädstubbe. Arten kan sticka upp huvudet ur jorden och ligga så i upp till 20 minuter utan att reagera på rörelser i närheten. Den kan krypa både framåt och bakåt och är snabbt borta när den träffas av vatten. Arten hålls ensam eller i en grupp i en stor låda med regelbunden tillsyn. Håll inte flera hanar med en hona: hanarna utmattar sig under parningstiden och kan dö av det. Håll aldrig andra djurarter i samma låda. Hantering bör undvikas: huden är fuktig och ömtålig.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Uppfödda djur är könsmogna efter omkring 2 år. Könen är svåra att skilja åt utifrån, men hanarna har större huvud. Djur i handeln är oftast vildfångade.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

PARNING

Befruktningen är inre. Under veckorna före parningen visar sig djuren oftare på ytan, och parningen sker på jordytan, även på natten. Hanar magrar under parningstiden, slutar äta och kan dö av rivalitet, så håll bara en hane tillsammans med honorna.

ÄGG OCH LARVER

Arten lägger inte ägg. Honan är levandefödande: fostren utvecklas i äggledarna. Ungarna föds färdigutvecklade utan gälar och gälspringor, och det finns ingen yngelvård efter förlossningen. Kullstorleken är inte dokumenterad; rutans 1-16 ungar är lånade från *Dermophis mexicanus* i samma familj.

METAMORFOS

Det finns ingen kläckning utanför honan och inga larver. Ungarna är 11-12 cm långa vid födseln och liknar de vuxna bortsett från storleken och en rosa buk. Dräktighetens längd är inte dokumenterad, och fältet i rutan är därför tomt. En dräktig hona ska få rikligt med foder, ro och en stabil temperatur.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Nyfödda ungar hålls i små lådor med fuktig, lös jord och får små daggmaskar, maskbitar och tubifex. En del av de allra minsta avvisar foder i början. Färgen kan vara gul, beige eller rosa. Tillväxt och tidpunkt för flytt till en större låda är inte dokumenterade.

Hälsa och vanliga misstag

Hälsobilden bygger på arten själv och på andra landlevande maskgroddjur. De vanligaste problemen är:

- Djuret ligger på ytan och gräver inte: jorden är för blöt, för torr, för varm, för kall eller kemiskt olämplig. Byt jorden och kontrollera temperaturen.
- Gödning och bekämpningsmedel i jorden: använd bara jord som är fri från båda.
- Förstoppning: kokosfibrer kan packa ihop sig till en propp i tarmen. Använd lös jord.
- Rymning: locket ska sluta tätt och ha en vikt ovanpå.
- Avmagring och död hos hanar som rivaliserar om en hona.
- Hudinflammation är den vanligaste kända dödsorsaken hos maskgroddjur i fångenskap. Titta på huden vid varje kontroll.
- Chytridsvamp (Bd) har påvisats hos maskgroddjur. Nya djur sätts i karantän, och händer och redskap tvättas mellan lådorna.

Gå till en veterinär med kunskap om groddjur om djuret inte äter på flera veckor, går ner i vikt eller får sår på huden.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.

Hela guiden med karta och uppdateringar: herpy.org/sv/maskgroddjur/schistometopum-thomense